

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of International Social Research
Cilt: 10 Sayı: 51 Volume: 10 Issue: 51
Ağustos 2017 August 2017
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581
Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2017.1758>

BURHAN GÜNEL'İN "RENKLER VE DESENLER" ADLI ÖYKÜSÜNDE 'BAM TELİ' DEĞİNİMLER "IMPORTANT" VALUES OF BURHAN GÜNEL'S THE STORY OF "COLORS AND PATTERNS"

Ayfer YILMAZ*

Öz

Yazarlığa 1971 yılında Cumhuriyet gazetesinin Sanat-Edebiyat ekinde yayımlanan "Düş Gibi" adlı öyküsüyle adım atan Burhan Günel, 40 yılı aşkın sanat yaşamında, pek çok esere imza atmıştır. Edebiyatımızın toplumcu gerçekçi yazarları arasında gösterebileceğimiz sanatçı, hemen hemen tüm eserlerinde, sokaktaki insanın yaşam mücadelesini anlatırken, akıcı ve temiz bir Türkçe kullanmasıyla da dikkatleri çeker. Bu çalışmamızda onun *Taraça* adlı öykü kitabında yer alan "Renkler ve Desenler" adlı öyküsünde ele aldığı konuları değerlendirmeye çalıştık. Ele alınan konular, bir yandan bireyin hususi dünyasında sarsıntılara sebep olurken, geniş çerçevede toplumu ve giderek tüm insanlığı, ya da çağımız dünyasını ilgilendiren derinlikli meselelerdir.

Anahtar Kelimeler: Burhan Günel, Toplumcu Gerçekçi, Sanat, Aşk, Aile, Toplum.

Abstract

In 1971, Burhan Günel, who took a step with the story titled "Like Dream" in addition Sanat-Edebiyat published by the Cumhuriyet newspaper in 1971, has signed many works for more than 40 years. Among the socialist realist authors of our literature, the artist draws attention with his fluent and clean use of Turkish, while in almost all of his works he tells the life struggle of the people in the streets. In this work, we tried to evaluate the subjects that he discussed in the story called "Colors and Patterns" in the book of the story called *Terrace*. The issues discussed are deep issues that concern society in the broader framework and increasingly the whole humanity, or the world of our times, while causing the individual to shake in his or her particular world.

Keywords: Burhan Günel, Socialist Realist, Art, Love, Family, Society.

Giriş

Yakın zamanda kaybettiğimiz (d. 7 Nisan 1947 - öl. 21 Aralık 2012) yazarlardan biri olan Burhan Günel, yazdığı roman ve öyküleriyle, Türk edebiyatının toplumcu gerçekçi çizgisinin son dönem temsilcileri arasında yerini almıştır. Altmış beş yıllık yaşamında, edebiyata olan tutkusunu kaybetmeyen sanatçı, pek çok türde verdiği eserlerle Türk edebiyatının, önemli yazarları arasında yerini almıştır.

Velut bir yazar olan Günel, "edebiyat dünyasına girdiği 1971 yılından vefat ettiği 2012 yılının sonlarına kadar 41 yıllık yazı hayatında 16 roman, 17 hikâye kitabı, 3 şiir kitabı, 8 çocuk romanı, 8 çocuklar için hikâye kitabı, 2 inceleme kitabı, 1 tarih-yaşantı kitabı olmak üzere" (Sakallı, 2016: 28) toplamda 55 esere imza atmıştır.

Doç. Dr. Fatih Sakallı, *Şiiri Düzyazıyla Kuşatan Yazar, Burhan Günel'in Romancılığı* (2012) adlı çalışması ile Burhan Günel hakkında kitap bazında, ilk müstakil incelemeyi yayımlamıştır. Oldukça ayrıntılı bir biçimde sanatçının romanlarını inceleyen Sakallı, böylece edebiyat tarihine de önemli bir katkı sağlamıştır.

Öykülerindeki tavrının Sabahattin Ali ile Sait Faik arasında bir noktada olduğunu belirten ve "birinin toplumculuğu ile ötekinin insancılığını birleştirmeliyim" (Aktaran Sakallı, 2012: 27) sözleriyle ifade eden Günel'in bu tespitine karşın Fatih Sakallı, onun "eleştirel gerçekçi" olduğu tespitinde bulunmuştur. (Sakallı, 2012: 27)

Burhan Günel, hayatın türlü renklerini çizdiği roman ve öykülerinde, genellikle öz-yaşamının izlerini sürdüğü gibi, Türk sosyal hayatının ve siyasi tarihinin kilit dönemlerini de göz ardı etmemiştir. Geçim derdi ile mücadele eden orta sınıfın altındaki kesimin günlük yaşamlarına yönelttiği dikkatini şiirsel bir dille süslemektedir.

Vefat haberini aldıktan sonra, üzüntüsünü bir yazıyla paylaşan İnci Aral, Burhan Günel hakkında şu yorumlarda bulunur:

"Uzun yıllar, hak ettiği ilgiyi görmediği duygusu içinde küskün ve hep karşı kaldı, uzlaşmadı, kendi dikine gitti. Edebiyat ortamının yerleşik işleyişine ayak uydurmayı reddediyor, ahbap çavuş ilişkileri ile adam kollayıp kayırmalara sessiz kalamıyordu. Kişisel ya da siyasi çevresi, yani arkası olan yenilerin

* Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi, ayilmaz@gazi.edu.tr

pohpohlamp yüceltildiği yıllardı ve en çok buydu öfkesini parlatan. Edebiyatın taşrası sayılan Ankara'da yaşıyor olması da engeldi belki kolay görülmesine.”(Aral, 2013)

Burhan Günel, romancılığı kadar, yazmış olduğu 15 (2'si tekrar basım) hikâye kitabında yer alan öyküleriyle de dikkat çekmektedir. Öykülerinde yoksullukla yoğrulan yaşamlardan kesitler verirken okuyucuyu çoğu kez düşünmeye sevk eden “toplumsal gerçekler”i anlatır. Genellikle öykü kahramanının anlatımı ile sunulan öykülerde tahliller de bu bakış açısıyla yapılır. Bir bakıma, okuyucu öykü kahramanı ile baş başa bırakılır. Sokaktaki insanın, -bunlar arasında çocuklar, gençler ve yetişkinler bulunmaktadır- çoğu kez ‘erkek’ öykü kahramanlarının hayatlarına pencereler açar.

Renkler ve Desenler

I. Öykü Hakkında Bilgi

Bu çalışmamızda sanatçının bireyi, aileyi ve toplumu sorguladığı “Renkler ve Desenler” adlı öyküsünü ele alınan konular bakımından değerlendirmeye çalışacağız. Eser, Burhan Günel’in *Taraça*¹ adlı öykü kitabında yer almaktadır. Mehmet Yaşar Bilen’in ifadesiyle, ‘sevgi aşk, yalnızlık, yabancılaşma, umut, öfke, hüznün... gibi bireysel olguların, durumların işlenişinin ön planda olduğu *Taraça*’da ‘yaşadığımız küreselleşen dünya’da bu insanî olguların yitimine tanık oluyoruz.’ (2005: 8)

Öykü için oldukça hacimli olan (80 sayfa) “Renkler ve Desenler”, yapı olarak da farklıdır. Bir bütünü oluşturan ve her öykü kişisi için ayrılmış ayrı bölümlerden/başlıklardan oluşan öyküde şu başlıklar yer alır: Sıradan Bir Akşam, Yüksel, Tören, Yeniler, Gizem, Orhan, Nuran, Mine, Pişman mısınız Bayım?, Gençlik Güzeldir, Model, Renkler ve Desenler Galerisi, Dinazorlar, Evin Hali, Aslolan Yaşam, Kimbilir, Tablolar.

Bir ölüm haberiyle başlayan öykü, yine bir ölüm haberiyle son bulur. Başlangıcı ve sonu arasında yaşananlar ise, değişen dünyada değişen değerleri gözler önüne serer.

Öykü birkaç günlük bir süreyi kapsıyor olsa da Yüksel Bey’in geçmişinin anlatılmasıyla derinlik kazanır. Orhan Şakir’in cenaze töreni, Yüksel Bey’in iş için gittiği Ankara’dan dönüş yolunda kaza geçirip ölmesi birkaç günlük bir olaydır.

II. Öykünün Özeti

Ünlü ressam Orhan Şakir’in ölüm haberini alan resim galerisi sahibi Yüksel Bey, ani bir heyecana kapılır. Bu heyecanın sebebi, ölen ressama ait galerisinde sakladığı tabloların değerinin artacağı ve bundan dolayı çok para kazanacağı ihtimalidir. Yüksel Bey, sanata sadece maddi çıkar açısından bakan, geçmişte petrolcülükten başlayarak ticaretin pek çok dalına girip çıkmış ve başarısız olmuş bir adamdır. Karısı Mine Hanım ve oğlu Orhan ile de arası iyi değildir. Paranın getirdiği bir baş dönmesi içinde kadınlarla da gayriahlâki ilişkiler içine girmiş, bundan dolayı da karısının gözünde değerini iyice kaybetmiştir. Orhan ise babasının maddiyata aşırı önem vermesini, dolayısıyla insanî yanını yitirmesini ibretle izlemektedir. Babasına duyduğu öfkeden dolayı işsiz olmasına rağmen babasıyla çalışmayı düşünmediği gibi, babasının galerisini soyarak yurt dışına çalışmak için gitmeyi planlamaktadır.

Kendisini yeni tanıyanlara ressam olarak tanıtan Yüksel Bey, modelliğini yapması için anlaştığı Nuran ile birlikte çıktığı yolculuktan dönerken kaza geçirirler ve ikisi de hayatını kaybeder.

Yazımızın başlığında da ifade ettiğimiz gibi, Burhan Günel, hemen her öyküde toplumsal değerlerin gidişini gösteren ‘bam teli’ değinmelerle, okuyanı sarsacak tespitlerde bulunmaktadır. Özellikle toplumun manevi değerlerinin giderek önemini yitirmesinin getirdiği bencillik duygusu ve Makyavelist düşüncenin hâkim kıldığı “Amaca giden her yol mubahtır” anlayışının doğurduğu manevi erozyonun karşısında, algısı yüksek kişilerde yarattığı yalnızlaşma, hatta yabancılaşma da gözden kaçmaz.

“Renkler ve Desenler” adlı öyküde de, genelde sanatın, özelde resim sanatının nasıl ticari bir meta haline getirildiğine, sanattan anlamayan ve sanata saygı duymayan insanların elinde nasıl heba edildiğine işaret etmektedir. Ayrıntılarda ise, çözülen aile bağları, kadın-erkek ilişkilerindeki yozlaşma, işsizlik ve buna bağlı olarak hayatın aksayan yanları kişiler aracılığıyla ortaya konulmuştur. Aşağıda öyküde ele alınan bu tespitleri inceleyeceğiz.

¹ Burhan Günel, *Taraça*, Papirüs Yayınları, 1. Bs. Mart 2005, İstanbul. Alıntılar bu baskıya aittir.

III. Renkler ve Desenler Adlı Öyküde Ele Alınan Konular

1. Sanatın 'Metâ'laşması

Öyküde, Aristophanes'in "Sanat, ekmek peşinde koşarsa alçalar." sözünü destekleyen bir yaklaşımla, sanat-para ilişkisi irdelenir. Sanat eserlerinin ticari boyutundan yer alan insanların, sanat eserlerini nasıl alelade "meta" haline getirdiklerini galeri sahibi Yüksel Bey aracılığıyla görmekteyiz.

Yüksel Bey, önceleri pek çok işte çalışmış, ancak başarılı olamayınca resim sanatının kazançlı bir iş olduğunu düşünerek, galericiliğe başlamıştır. Ona göre büyük bir ressamın ölümü, sanat adına bir kayıp olmaktan ziyade, değer kazanacak eserlerinden elde edilecek gelirdir. Ne yazık ki ressamlar da bunun farkında olmalarına rağmen, bu paragöz galericilerin eline düşmekten kurtulamazlar. Yüksel Bey ile Osman Tığrak iki ayrı kutbu temsil etmektedir: "kurnazlık" ile "akıl". Burhan Günel bu iki olguyu şöyle tanımlamaktadır:

"Kurnazlık, başkalarının akıllı olmadığı varsayımı üzerine kuruludur. O, "başkaları" gerçekten akılsız değillerse, kurnazlık ettiğini sanan kişinin tutumu, kendi akılsızlığına dönüşür. Kurnazlık, bu noktada kendine ve aklına güvenmenin doruk noktası; başkalarını akılsız sayma aymazlığının ise "tipik" örneğidir. Kurnazlık böyleyken gerçek akıl kuşkucudur, kendine ve başkalarına saygılıdır, dolayısıyla kapsamlı ve derinliktir. Hiçbir zaman kurnazlığın düzeysizliğine ve deyim yerindeyse aptallığına düşmez. Düşerse, zaten akıl değildir, başka bir şeydir." (1995: 158)

Osman Tığrak, Yüksel Bey gibilerin karakterlerini çözmüş bir sanatçıdır ve onun gibi olmayı kendisine yakıştıramaz. Gerçek bir sanatçı, bir "yaratıcı"dır ve sanatıyla "hem insanları hem de insanlığı geliştirmeye" çalışmaktadır (Günel, 2005: 121). Para, onun gibi insanlar için sadece bir araç olmasına rağmen, hakiki sanatçılar da bu acımasız çarkın içinde paylarına düşen ezeryonu yaşamaktadır:

"E, bizler de kendi eserlerimizi durmadan çoğalttık, (...) Kendimizi tekrarlayıp durduk... Satılıyor diye, hep aynı resimleri yaptık! Resim izleyicisini yönlendirip, bir bakıma eğitip yetkinleştirmeye çalışacağımıza, biz onların tutsağı olduk, onların isteğine uygun resimler yaptık. Oysa sanat üretimi, her zaman özgün olmalı. Sanatçı da, içindeki çocuksu coşkuyu hiçbir zaman yitirmemeli. (...) Ben artık o coşkuyu, yaratıcı dürtüyü yitirdim azizim! Herkese kırgınım bugünlerde, ama en çok kendime kırıldığımı anlamaya başladım..." (Günel, 2005: 116- 117).

Hakiki sanatın değersizleştirilmesinde herkesin katkısı olduğunu düşünmektedir. Kendi payına düşen hataları da kabul eder.

Yetmiş iki yaşında olan Osman Bey, sanatla ilgili hakikatleri yeni yeni görmeye başladığı için kendisine de kırgındır artık. Bilgili ve kültürlü bir sanatçı olan Osman Bey, Yüksel Bey'in sekreterine, ucuz piyasa romanlarını okumak yerine klasiklerden okumasını önerir. Goethe'nin Faust'u ile Cyrano de Bergerac'ın okunması gereken ilk eserlerden olduğunu düşünmektedir. Ona göre bu popülist eserler; "... İnsanları yaşadığı çağdan koparmaya çalışan uydurma şeyler." dir (Günel, 2005: 109). Osmanlı sarayında yaşamış aşkları anlatıyor gibi görünen bu tür eserlere, gerçek bir sanatsever olarak karşı çıkmaktadır. Ona göre, "... Bunları birileri pompalıyor ve para kazanıyor! Bir yandan da herkesi kendileri gibi beyinsiz..." (Günel, 2005: 109) yapmaya çalışmaktadırlar.

Popüler kültürün bir parçası olan popüler edebî eserlerin ekonomik açıdan en fazla gelir getiren eserler olduğu bir gerçektir. Ayrıca, okuma zevki gelişmemiş okuyucular üzerinde yaratabileceği tesirler de kullanıma açık bir alan halindedir. Bir başka ifadeyle, kolay etki altına alınabilecek okuyucuya hitap eden popüler roman ya da öyküleri yazarlar, yayımlayanlar ve satışını yapanlar toplumun azımsanmayacak bir kesimini de yönlendirmektedir. Özellikle son dönemlerde "çok satanlar" ya da "çok okunanlar" şeklinde reklamı yapılan edebî değeri düşük eserler, bu sayede geniş okuyucu kitlelerine ulaşma imkânı bulmaktadır. İşte Renkler ve Desenler adlı öyküde ressam Osman Tığrak'ın vurguladığı bu mesele temelde toplum mühendisliğini de ilgilendiren ve gelişmekte olan ülkeler açısından, üzerinde ciddiyetle durulması ve denetlenmesi gereken bir meseledir.

Her şeyin parayla ölçüldüğü günümüz dünyasında, "Sanat hayatı güzelleştireceğine, hayat sanatı çirkinleştiriyor..." (Günel, 2005: 116) diye düşünen yaşlı ressam sözlerine şöyle devam eder: "... Ne klasik sanat kaldı ortalıkta, ne de modern sanat. Varsa yoksa arabesk! Sanat da, hayat da arabeskleşti artık! (...) Ama bunu biz yaptık, hepimiz. (...) Bu duruma şaşmamak gerek. Sonunda, kirlenme bu kadar yakına gelince de..." (Günel, 2005: 116).

Dünyanın gidişatından memnun olmadığı, sanatın sadece ülkemizde değil tüm dünyada değerini kaybetmeye başladığını üzüntüyle görmektedir. Bu fikirlerini sanatsever Mevlüt Bey ile sohbetleri esnasında dile getirir.

"Toplumumuz tümünden paranoya içinde beyefendiciğim (...) herkes birbirini nasıl kazıklayacağını düşününe düşününe kafayı yedi artık! Tabii ki, kazıklanmaktan korkanlar da aynı hastalığa tutuldu! Ama inanın bana, para pul umurumda değil, hattâ resim bile umurumda değil. Ben adam gibi yaşamak istiyorum ve insanları gözlüyorum, elbette kendimi de gözlüyorum... Ruh hastalığımın hiç endişeli değilim, beni bu yaşıma kadar bozamayan bu toplum, kendisi tükense de bundan sonra bana bir şey yapamaz!" (Günel, 2005: 115).

Yazarın, Osman Tığrak aracılığıyla belirttiği gibi toplumun birbirlerine güvenmeyen bireylerden oluşmaya başlaması esasında etkilerini uzun vadede gösteren bir çözümdür. Şüpheliğin had safhada olduğu toplumlarda, tabii olarak paranoya hali gelişecektir. Sadece maddenin öne çıktığı ve bireyin değerinin sahip olduğu güçle ölçüldüğü toplumların huzurlu yaşaması güç olacak, Osman Tığrak'ın da ifade ettiği gibi, tükenecektir.

Sanat, özellikle de resim sanatı son zamanlarda sadece ticari bir meta haline dönüşmüştür:

"Resmi bırakmayı bunun için sık sık düşünmeye başladım zaten. Yaptığım iş anlamsızlaştı. Bugüne kadar boyadığım tuvaler, çizdiğim desenler boşunaymış... Onları satın alan insanlar insanlıklarını yitiriyorlarsa, resim yapmanın ne anlamı var? Para kazanmak isteseydim çimento demir satardım: her gün biraz daha betonlaşan bu dünyada daha çok para kazanırdım. (...) Her şeyin rengi attı... Her şey beton renginde ve cansız, ölü!.. Yaratma sevincimi tükettiler, içimdeki çocuksu dürtüyü yitirdim..." (Günel, 2005: 115- 116).

Yüksel Bey gibilere karşın, sanata hak ettiği değeri veren Mevlüt Bey gibi kimselerin, yaşananlardan duydukları üzüntü, günümüz insanının geldiği acınası halini de gözler önüne serer.

Emekli bir bankacı olan Mevlüt Bey, galerileri dolaşarak, değerli resimleri görmekten zevk alan gerçek bir sanatseverdir. Onunla tanışmaktan büyük memnuniyet duyan ressam Osman Tığrak şu tespitte bulunur: "Düşünsene, elinde Orhan Şakir tablosu varken, getirip satayım demiyor, ya da kaç para oldu, ne kadar değer kazandı diye sormuyor bile... Asmış adam resimlerini evinin duvarlarına, sanatın tadını çıkarıyor..." (Günel, 2005: 119).

Sanatın değerini giderek kaybettiği bir dönemde, gerçek sanatseverlerin varlığı, sanatçılar için de umut olacaktır. Osman Tığrak, tüm karamsarlığına rağmen, "dünyayı güzellikler kurtaracaktır" sözünün peşinden gitmeye niyetli görünmektedir. Bu da Burhan Günel'in yine yaşlı ressam vasıtasıyla, gerçek sanatın er ya da geç hak ettiği değeri göreceğine dair bir umut taşıdığını göstermektedir.

2. Aşk ve Ahlâki Çöküntü

Günümüzdeki yozlaşmadan tabiidir ki "aşk" da nasibini almıştır. Öyküde, Yüksel Bey ve sevgilisi Gizem arasında yaşanan ilişki aşk olarak adlandırılmayacak ölçüde, karşılıklı çıkarların gözetildiği, hesapların yapıldığı çirkin bir boyutta yaşanmaktadır. Evli olan Yüksel Bey, sözde diksiyon dersi aldığı hocası, Gizem Hanım'la yasak bir ilişki yaşamaktadır.

Ünlü ressam Orhan Şakir'in ölümünün ertesi günü, elinde ona ait bir tabloyla galerici sevgilisi Yüksel Bey'in yanında soluğu alan genç kadın, sevgilisinden elindeki resmi acilen satmasını ister. O da bir vurgun yakalama peşindedir. Ancak, Yüksel Bey'den ünlü ressamın resimlerini piyasaya sürmek için henüz erken olduğunu öğrenmesi üzerine, hiç olmazsa kendisine maddi olarak biraz destek olmasını ister. Yüksel Bey ise, karşısındaki sevgilisi dahi olsa kimseye para kaptırmamaya niyetlidir. Ders ücretlerini fazla fazla ödediği için, sevgilisine yeterince maddi destek olduğunu, aşkla paranın, ticaretin, çıkarların ve ailenin karıştırılmayacağını, karıştırılması halinde ise ilişkinin aşk olmaktan çıkacağını söyleyerek, karşısındaki kadını adeta "düşmüş kadın" konumuna getirir. Gizem ise duydukları karşısında neye uğradığını şaşırır. Esasında şaşkınlığının altında yatan sebep, Yüksel Bey'i parmağında oynatabilecek kadar saf bir erkek olduğunu düşünmesinden dolayı yanılmış olmasıdır. Aşk, içinde maddiyatın da hesap edildiği karşılıklı bir alışveriş haline gelmiştir: "Ah aşk! Yerlerde sürünüyorsun işte böyle. Sokak köpeklerinin cep telefonu olsaydı ve başka köpeklerle konuşabilselerdi, araba kullanabilselerdi, barlara gidebilselerdi onların ilişkisi de "aşk" olurdu günümüz dünyasında..." (Günel, 2005: 78).

Kendisini etrafa ressam olarak tanıtan Yüksel Bey, genç kadınları model olarak işe almakta ve bu yolla onlardan istifade etmeye çalışmaktadır. Modellik yapacak kadınlara, resim sanatında utanma olmaması gerektiğini, ressam-model ilişkisinin doktor-hasta ilişkisi gibi düşünülmesi gerektiğini söyleyerek, üstelik modellik yapacak kadınlara dolgun ücret teklif ederek onları iknaya çalışan bir ahlâk yoksunudur. Kendisine iş için müracaat eden, ancak çıplak modellik konusunda tereddütleri olan Nuran'la konuşurken aklından geçenler ise günümüz dünyasının geldiği üzücü noktayı ortaya koyar: "... Allah kahretsin, bu karılar da zaten... tutturmuşlar bir utanmaktır, namustur... Utanma mı kaldı şu dünyada yahu? Namus mu kaldı? Herkes

birtakım dümenlerin içinde para kazanmak için her yola koşturuyor işte, iki günlük dünya için değer mi..." (Günel, 2005: 103).

Yazar aşkın hayvanî bir seviyede yaşadığını belirtirken, ulaşım ve iletişim olanakları sayesinde insanların birbirleriyle kolayca görüşebilmesinin kötü niyetlerle de kullanıldığını ifade etmektedir. Günümüz dünyasında kadın-erkek ilişkileri teknolojinin de getirdiği olanaklarla, aile facialarına sebep olacak noktalara ulaşabilmektedir ki bu öyküde de Yüksel Bey'in başına gelen felâketin sebepleri arasında kadınlara kolaylıkla ulaşabilecek bir sosyal konumda ve ekonomik refahta, -dolayısıyla teknolojik imkânlarla sahip- olmasıdır.

Tek egemen güç olarak 'para'yı gören bir anlayışın 'aşk'ı, -Burhan Günel'in ifadesiyle-² "değersiz görülen incelikler" (Aktaran Lekesiz, 2001: 341) arasına dâhil olması kaçınılmazdır.

Burada ilişkinin her iki tarafının da ahlâkî çöküntü içinde olduğu açıktır. Bir yandan karısını aldatan bir koca olarak Yüksel Bey, diğer yandan ondan maddi menfaat bekleyerek kendisini sunan genç bir kadın. Evlilik kurumuna saygı kalmadığı gibi, bireyin "özsaygını" da düşünmediği ortadadır. Burhan Günel diğer eserlerinde olduğu gibi burada da yaşanan ahlâkî çöküşe dikkat çekmektedir.

Aynı şekilde, gençliğinde pek çok gönül macerası yaşamış olan ünlü ressam Osman Tığrak da, günümüzde aşkın değersizleştirilmesinden yakınmaktadır: "Aşk bile kalmadı be kızım! (...) Önce insanı öldürdüler, o ölünce aşk da öldü tabii!" (Günel, 2005: 109). Yazarın bu noktada dikkat çektiği önemli bir ayrıntı, "aşk"ın, dünyadaki canlılar içinde sadece insana verilmiş bir duygu olduğu gerçeğidir. İnsanı insan yapan değerlerin azalmasıyla "aşk" da önemsizleşecektir.

Öyküde "aşk"a hak ettiği değeri veren tek çift Orhan ile nişanlısı Nisan'dır. Genç kız, zorluklarla karşılaşan nişanlısına, "İnsanın birey ve toplumun bir ferdi olarak sorumlulukları olduğunu, bunlardan kaçmaması, bunlarla yaşamayı öğrenmesi gerektiği(...)"ni (Sakallı, 2013: 174) hatırlatarak, umudun ve mücadele azminin yitirilmemesi gerektiğini hatırlatmaktadır. Öte yandan birbirlerine saygı ve sevgi ile bağlı olan çift, Burhan Günel'in "Aşk var, çünkü insan var. Aşk yaşıyor, evet aşk! (...) hep olmuştur, hep insanla beraber görülmüştür. İnsan soyu, ölümsüzlüğünü aşkla sürdürebilecektir ancak." (Günel, 1995: 102) düşüncesinin destekleyicisi konumundadırlar.

3. Zayıflayan Aile Bağları

Aile toplumun en önemli birimlerinden biridir kuşkusuz. Aile bireylerinin birbirlerinin ev dışındaki yaşantısına dair bilgi sahibi olması, birbirlerine olan saygı gereğidir. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte günümüz dünyasında aile bireyleri arasında iletişim yok denecek seviyeye inmiştir. Sohbet, paylaşım ve samimiyet azalmıştır. Yüksel Bey gibi, hızla zenginleşen insanların hayatında aileleri, ikinci planda kalmaktadır. Öykünün merkez kişisi olan Yüksel Bey, ne bir koca olarak, ne de bir baba olarak ailesine gereken ilgiyi ve sevgiyi göstermediği gibi, üzerine düşen hiçbir sorumluluğu da üstlenmez. Akşam yemeğinden sonra herkesin kendi köşesine çekildiği bu evde yaşayanlar birbirlerine yabancıdır. Bu durumu artık kabullenmiş görünen Mine Hanım ise zamanını değişik yemekler deneyerek ve televizyon seyrederek geçiren mutsuz bir kadındır.

Burada da yazarın aile içi iletişim konusunda önemli bir probleme dikkat çektiğini görmekteyiz. Aile terapistleri tarafından özellikle vurgulanan meselelerden biri aile içindeki iletişimsizliktir. Yoğun iş temposunun bahane olarak öne sürüldüğü günümüzde, aile bireyleri neredeyse akşam yemeklerinde dahi bir araya gelmekten uzaktır. Buna bir de teknolojinin getirdiği yeni imkânlar eklenince, hemen herkesin yakındığı ancak önüne geçilemeyen bir hızla aile içi çözümler görülmektedir.

İncelediğimiz öyküde Orhan'ın işsizlikten dolayı maddi imkânsızlıklar içinde olmasına rağmen, babasının yanında çalışmayı asla düşünmemesi de bu çözümlere bir örnektir. Dünya görüşlerinin farklı olmasından dolayı babasıyla anlaşma olanakları kalmamıştır. Ne Yüksel Bey, nişanlı fakat işsiz oğlunun geleceğine dair bir endişe duymakta, ne de Orhan içine düştüğü çaresizliği babasıyla paylaşabilmektedir. İnsanların giderek bireyselleştiği bir dünyada, aileyi bir arada tutan ve temelinde sevgiye dayalı birlikteliklerin önemsizleştiği, yaşanan yalnızlık duygusu da derinleşmektedir.

Yazarın "Arkadan vuranlar, çoğu kez yakınlarımız, sevdiklerimizdir. En acı ve yaralayıcı olan da budur zaten. Başkalarının yaptıkları bu denli acı vermez..." (1997: 18) düşüncesine paralel olarak Orhan'la babası Yüksel Bey arasındaki ilişki, her an birbirilerini yaralayacak seviyededir. Kendisine maddi destek olmayan babasının işyerini soymayı hakkını almak olarak görmesi, babasının bunu öğrenmesi halinde

² Ceylan Koryürek (2000), "Burhan Günel'le Konuşma", *Varlık*, S: 1112, Mayıs.

kendisini gözünü kırpmadan hapse atılabilecek olması ise para mevzubahis olunca, insanların en yakınlarındakileri dahi gözden çıkartabileceğine işaretler.

Yüksel Bey'in karısı Mine Hanım'ın evliliği sürdürme gerekçesi ise ne kadar kızgın olsa, yok saysa da hala kocasına duyduğu sevginin azalmamış olmasıdır. Kocasının kaza haberini aldıktan sonra gösterdiği tepki, onun kocasına ve evliliğine duyduğu bağlılığı da ortaya koyar. Yazar burada da tüm olumsuz tabloya rağmen, sevginin bir yerlerde muhafaza edildiğine dair umudunu ortaya koymaktadır.

4. İşsizlik ve Bu Sebep Yaşanan İç-Dış Göçler

Günümüz gençlerinin en büyük problemlerinden olan işsizlik, incelediğimiz öyküde Orhan vasıtasıyla ortaya konulmaktadır. Üniversite mezunu olan Orhan, iki yıldır nişanlı olmasına rağmen, işsiz olduğu için evlenemez. Üstelik babası zengin bir işadamdır. Genç adam, zamanının çoğunu iş aramakla geçirir. Ne yazık ki yapabileceği bir iş bulamaz. Sonunda çareyi işçi olarak Almanya'ya gitmekte bulur.

Bu noktada Almanya'ya işçi göçünün tarihine bakmakta fayda var. Dr. Sedat Şahin'in "Almanya'ya Türk Vatandaşlarının Göçünün 51. Yılı Kazanımlar Ve Tehditler" adlı makalesinde Türklerin Almanya öyküsünün başlangıcı şöyle belirtilir:

"Almanya'yla Türkiye arasında 30 Ekim 1961 yılında 'Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Almanya Federal Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Türk Firmaları İşçilerinin İstisna Akdi Çerçevesinde İstihdamına İlişkin Anlaşma' imzalanmıştır (Deutschland, 1997:46) Bu anlaşmaya dayanarak Haydarpaşa Tren İstasyonu'ndan 450 kişilik ilk kafile Almanya'nın Düsseldorf kentine hareket etmiş ve Alman Çalışma Bakanı tarafından davul zurna eşliğinde çiçeklerle karşılanmıştır. Almanya Türkiye'den öncelikle 6500 işçi talep etmiş ve İstanbul'dan hareket eden bu tren daha sonra milyonlarca insanında aynı şekilde Almanya'ya göç edeceğinin ilk göstergeleri olmuştur." (2012: 2)

Öyküde de Orhan, annesi Mine Hanım'ın ve nişanlısı Nisan'ın Almanya meselesine itiraz etmelerine, "Altmışlı yılların başından beri herkes iş için Avrupa'ya gitmedi mi? Ben de gideceğim işte..." (Günel, 2005: 131) diyerek kararlılığını ortaya koyarken, Almanya'ya işçi göçü meselesinin tarihine atıfta bulunur. Bu düşünce Nisan'ın zihninde başka şeyler çağırır: "Nisan, belleğindeki "Almanya öyküleri"ni yokladı ve çok taze görüntülerle karşılaştı. Yakınlarından, çevresindeki insanlardan, komşularından, tanıdıklarından kalma, çoğu sevimsiz anılar, öyküler ve bedeli hâlâ ödenmemiş gerçeklerdi. "İnsanların anayurda dönmek zorunda kaldıkları bir dönemde oraya gideceksin, iş bulacaksın, öyle mi?" (Günel, 2005: 129) diyerek Orhan'ı vazgeçirmeye çalışır.

Bu yorumlarda Anadolu insanının yıllarca iş için Avrupa kapılarında çektikleri çile yanında, yıkılan yuvalar, babasız büyüyen çocuklar, kocasız ömrünü tüketen kadınlar gerçeği de gözler önüne serilir. Pek çok esere konu olan Almanya gerçeği, böylece Burhan Günel'in de gündemine gelmiş olur.

Öyküde, her iki kadın bu kez Anadolu'da şansını denemesini teklif ederler. Bu da ona göre olanaksızdır: "... Anadolu'ya gitmek düşüncesi çekici gelse de gerçekçi değil. Asıl işsizlik orada. Tarımda üretim durdu, sanayi zaten yeterli değil. Hayvancılığı bile tükettiler. Anadolu insanı büyük kentlere, olmadı yurtdışına akıyor kırk elli yıldır..." (Günel, 2005: 134).

Çiftçiliğin bitme noktasına gelmesi kırsal kesimdeki işsizliğin başlıca sebebidir. Buna bağlı olarak, büyük kentlere göç olgusu ise günümüzde halen çözülememiş bir toplumsal gerçektir. Yazar, öykü kahramanları aracılığıyla bu meseleyi de yorumlamıştır.

Bu meselenin en kötü yanlarından biri de işsizliğin genç insanlarda yarattığı ruhi çöküntünün kolay kolay telafi edilecek gibi görünmemesidir. Öyküde babasının dükkânını soymayı düşünecek kadar çaresizlik içinde kıvranan Orhan'ın içine düştüğü açmaz kolaylıkla aşılabilecek gibi değildir.

Son olarak, toplumun genelinin içinde bulunduğu durum, çöküş Nisan'ın sözleriyle dile getirilir: "... hayatın renkleri... Düşünsene, her şey gittikçe birbirine benzedi... İnsanlar, ilişkiler, beklentiler... Hattâ sıkıntılar bile aynı! Herkes birbiri gibi sıkılıyor, birbiri gibi üzülüyor, ya da başkaları gibi eğlenip seviniyor." (Günel, 2005: 96-97). Tekdüzeleşen insanlardan oluşan bir toplum haline geldiğimiz bu tespitle ifade edilmektedir.

Sonuç

Yakın geçmişte kaybettiğimiz Burhan Günel'in "Renkler ve Desenler" adlı öyküsünde ele alınan konuları incelediğimiz bu çalışmamızda, toplumun değerini kaybeden giderek zayıflatılan değerleri ve buna bağlı olarak yozlaşan yaşam biçimi ele alınmıştır. Resim galerisi sahibi Yüksel Bey, ailesi ve çevresindeki bireyler aracılığıyla sanatın meta haline getirildiği, paranın birey ve toplumu nasıl dönüştürdüğüne şahit oluruz. Sevgi ve saygı temeline dayalı olması gereken aile yapısını bozulmakta, günümüzün en büyük

problemlerinin başında gelen işsizliğin insanları nasıl çaresizlik hissine sürüklediği, akıcı bir üslupla ortaya konulur.

Öyküdeki kişilerin bir kısmı, değişen dünya düzeni içinde para kazanmak için her yolu mubah görürken, bir kısmı da bu çılgın çarkın içinde çaresiz birer seyirci konumundadır. Bu gruptakiler yaşananları üzüntü içinde izlerken, bu gidişe ayak uyduramazlar. Ancak bunu değiştirmek için güçlü adımlar atma cesaretinden de uzaktırlar. Yüksel Bey, onun sevgilisi Gizem az emekle para kazanmak için ahlâkî değerleri ayaklar altına almaktan çekinmezler. Para için babasının iş yerini soymayı düşünen Orhan ile sekreterlik için başvurduğu iş yerinde çıplak modellğe rıza göstermek zorunda kalan genç bir kadın olan Nuran, işsizliğin çaresiz duruma düşürdüğü kimseleri temsil etmektedir. Öte yandan artık sevgi ve saygı duymadığı kocası Yüksel Bey’le evliliğini sürdürmek zorunda kalan Mine Hanım’ın mutsuzluğu anlatılır. Mutsuz ama sisteme mecburen sessiz kalan ressam Osman Tığrak ve banka emeklisi Mevlüt Bey gibi, gerçek sanatseverler de olanları üzüntüyle izlemektedir. Öykünün tek temiz kişisi, geleceğe umutla bakmak konusundaki tavrını ve iyiliğe, güzelliğe olan inancını muhafaza eden tek kişi, Orhan’ın nişanlısı Nisan’dır. Şartların getirdiği zorlukları kabullenerek, bu kirlenen dünyada aza kanaat ederek, namuslu kalmakta direnmesi, yazarın okuyucuya verdiği bir mesaj niteliğindedir. Ve dünya hızla kirlenmeye devam etse de böylesi temiz vicdanlı, dürüst, ahlâklı kimseler de daima var olacaktır.

KAYNAKÇA

- ARAL, İnci (1 Ocak 2013). "Burhan Günel" http://www.cumhuriyet.com.tr/koseyazisi/394572/Burhan_Gunel.html# (Erişim Tarihi: 31.05.2017).
- BİLEN, Mehmet Yaşar (2005). "Yeni Öykü Kitabı "Taraça" Üzerine Burhan Günel'e Sorular" *Damar, Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, Sayı: 175, Ekim, s. 8-11.
- GÜNEL, Burhan (1995). *Karşı Yazılar*, Ankara: Karşı Yayınları.
- GÜNEL, Burhan. *Taraça*, Papirüs Yayınları, 1. Bs. Mart İstanbul, 2005.
- KUŞKAYA (GÜNEL), Hayrünissa (1997). "Söyleşi: Bireysel ve Toplumsal Yanışın ve Uyku Halinin Romanı: Ateş Uykusu", *Kavram Karmaşa*, Mart- Nisan, Sayı:3, s. 7-18.
- LEKESİZ, Ömer (2001). *Yeni Türk Edebiyatında Öykü*, 4. Cilt, İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- SAKALLI, Fatih (2012). *Şiiri Düzyazıyla Kuşatan Yazar: Burhan Günel'in Romancılığı*, Ankara: Otorite Yayınları.
- SAKALLI, Fatih (2013). "Burhan Günel'in Aksayan Adlı Romanında Topluma Yabancılaşan Bireyin İntiharı: Turan" *Onlar Ölümü Seçti, Türk Romanında İntihar Olgusu Üzerine İncelemeler*, Editör: Harun Ceylan, Ankara: Son Çağ Yayınları, s.157-175.
- SAKALLI, Fatih (2016). "Burhan Günel'in Hayatı ve Eserleri", *Aşkın ve Ateşin Sözcüsü, Hatay Sevdalısı Bir Yazar, Burhan Günel*, Hatay: Semerci Yayınları, s. 26-32.
- ŞAHİN, Sedat (2012) "Almanya'ya Türk Vatandaşlarının Göçünün 51. Yılı Kazanımlar Ve Tehditler", *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E-Dergisi*, www.sdergi.hacettepe.edu.tr/makaleler/DrSedatSahin.pdf (04.07.2017).